

Brandžios asmenybės ugdymo vadovas

Juozas Ruževičius

*Profesorius, habilituotas daktaras
Vilniaus universiteto Ekonomikos fakulteto Vadybos katedra ir
VU Tarptautinio verslo mokykla
Saulėtekio al. 9, II rūmai, VU EF, 715 kab., LT-10222 Vilnius, Lietuva
El. p. juozas.ruzevicius@ef.vu.lt; tel. + 370 5 236 6155*

Įteikta 2010-11-03; priimta 2010-11-17

2009 m. priimtas Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas (toliau – Įstatymas) šalies aukštosioms mokykloms iškelia ypač svarbų uždavinį – „ugdyti visapusiškai išsilavinusią, etiškai atsakingą, kūrybingą ir verslią asmenybę“ (8 straipsnis). Kyla klausimas, kokiomis pasaulyje žinomomis doktrinomis, koncepcijomis, metodikomis, principais, teorijomis įmanoma ir tiktų remtis, ugdant tokią asmenybę? Kai kurie principai galėtų būti paimti iš pasaulinio garso mokslininkų ir mąstytojų E. Fromo, A. Maslou, V. Franklio kūrybinio palikimo, kai kas pasitelktina iš psichologijos, humanistinės etikos, egzistencializmo, hermeneutikos ir fenomenologijos filosofijos, istorijos, sociologijos, politologijos ir daugelio kitų mokslo šakų ir kryptių, neaplenkiant ekologijos ir tvarios plėtros, ekonomikos, komunikacijos, vadybos. Tad prireiktų sukurti, arba bent sukompiliuoti, savitą ir naują dalyką, skirtą specialiam ir nelengvam Įstatymo numatytam tikslui pasiekti. Nereikia tikėtis Šio perimti šį dalyką net ir iš pažangiausių pasaulio kraštų, nes to aptikti nepavyko.

Privalu paminėti Vilniaus universiteto profesoriaus Gedimino Beržinsko monografiją „*Elevacinė etika*“, išleistą 2010 m.* Šis leidimas, kaip nurodo pats autorius, yra jau trečias bei „išbaigtas ir papildytas“. Neaptarinėjant „išbaigtumo“ gelmių visgi pastebėtina, kad autorius nuosekliai ir sistemingai tobulina tekstų kalbą, logiką, formuluotes, stilių. Kaip apibrėžia pats recenzuojamo kūrinio autorius, ***elevacinė etika – tai brandesnis ir daugiau apimantis humanistinės etikos etapas, telkiantis ankstesnių moralės filosofijos atmainų žiniją į aiškia, darnią, išsamią ir logišką visumą.***

* Beržinskas G. *Elevacinė etika. Moralės doktrina auklėjimui, mokymui, saviugdai, studijoms, vadybai*. Vilnius: Baltijos kopija, 2010. 231 p.

Atskirai akcentuotina, kad knygoje „Elevacinė etika“ būtent ir sprendžiamas brandžios, doros (šis ir reiškia etinį atsakingumą), kūrybingos, lavirus, arba visapusiškai išsilavinusios, veiklios (pavartota vietoje *verslios*) ir tvirtos asmenybės ugdymo problematika, turinys ir priemonės. Be to, knygoje užsiimta spręsti „harmoningos visuomenės“ kūrimo uždavinį. Tai yra visiškai pateisintinas užmojis primenant, kad visuomenę sudaro asmenybės, individai, asmenys, piliečiai, žmonės. Solidūs ir pristatomos knygos recenzentai, atstovaujantys Kembridžo universitetą, Niujorko mokslų akademiją bei Mykolo Riomerio universitetą.

Palankiai nuteikia knygoje analizuojamų etikos ir su ja tiesiogiai susietų problemų ir sričių apimtis – nagrinėjama etika aukštojo mokslo srityje, vadybos bei verslo srityse, politikos ir komunikavimo atžvilgiu, taip pat ugdymo etika, moralė ir etika mene, laisvės etika, sėkmės komunikavimas, pateikiama „*aukso pjūvio*“ doktrina ir jos taikymo praktiniai pavyzdžiai ir kt. Drįstama siūlyti autoriui kitą monografijos leidimą papildyti dar vienu skyriumi – „*Ekologinė ir darniojo vystymosi etika*“, kurios pagrindinė koncepcijos plėtotė yra itin aktuali globalios aplinkosauginės krizės sąlygomis.

Iš monografijos aiškėja: yra principinių etikos ir psichologijos skirtumų. Psichologija - tai bazė (paties Aristotelio išaiškinimu) etikai, tačiau psichologija pastarosios pakeisti negalinti. Maža to, monografijoje užsimota parodyti, kad etika yra aukščiau negu psichologija. Tariamasi, o galbūt tikras, buvimas aukščiau išryškintamas visame rašinio tekste, įvedant papildomas (lyg nespicialiai sukurtas) naujoves, pavyzdžiui, etikalogą (priesakų aukštesniam žmogui, brandžiai asmenybei, gėrio kultūros kūrėjui sąvada), eupatiją (lygiagrečią intelektui jausminę proto dalį), etinį imperatyvą (sektą, matyt, I. Kanto kategorinio imperatyvo formulavimo stiliumi), etinius asmenybės tipus, pavyzdinio dorybingo charakterio aprašą ir dar daugiau tarsi reikšmingų dalykų, kuriuos glaustai išdėstyti recenzijoje neįmanoma. Palaipsniui išryškėja esminis autoriaus užmojis – sukurti darnią, išbaigtą, vaikią, bet svarbiausia elementarią ir vientisą (mūsų žodynai paaiškina: vientisas – tai ištisas, iš vienos masės, nesudėtingas, paprastas) etinę doktriną, taip pat esminę doktriną. Toks kūrybinis užmojis savitas dėl to, kad daugiausia tenka ne kurti naujai, o sutelkti žymiųjų mąstytojų ir tyrinėtojų minties įvairovę į darnią visumą. Toks veikimo būdas seniausiai išbandytas ir anksčiau buvęs vaisingas. Recenzuojamame kūrinyje dėstoma remiantis žymiųjų mąstytojų – Aristotelio, Šopenhauerio, Nyčės, Šveicerio, Adlerio, Fromo, Maslou, taip pat lietuvių autorių - įžvalgomis, mintimis, radiniais. Galima pastebėti, kad veikalas nėra kompiliacija, taigi nėra parašytas naudojantis tik kitų autorių darbais. Kita vertus, minėtus užmojus

įgyvendinti galėjo tik išskirtinės intelektinės etinės brandos asmenybė – recenzuojamo kūrinio autorius, nuosekliai ir giliai nagrinėjantis vadybos ir verslo etikos sritį jau porą dešimtmečių. Verta prisiminti ir kitus esminius šios srities autoriaus veikalus – „*Etika gyvenime ir versle: pažinimas ir taikymas*“ (2002), „*Moralinis ir etinis asmenybės ugdymas*“ (2004), „*Vadovo asmenybės ugdymo etika*“ (2006), „*Elevacinė etika*“ (2007; 2008).

Tikslus logiškas sąvokų apibrėžimas – pirmutinė pažinimo sąlyga (Sokratas). Mokslo srityje, profesinėje ar kitoje veikloje bei asmeniniame gyvenime dažnai vartojamos įvairiausias sąvokos, pakankamai neįsigilinant į jų esmę, turinį ar skirtumus. Recenzuojamame leidinyje galima rasti vienareikšmiškus daugybės plačiai vartojamų sąvokų ir terminų (pavyzdžiui, etika, dora, dorybė, moralė, sąžinė, siela, dvasia, gėris, kultūra, teisė, teisingumas, mokymas, ugdymas, sąmonė, savimonė, išmintis, protas, mąstymas, mintis, logika, asmenybė, inteligentas, elitas, superego, sąmoningumas, hedonizmas, patetika, laimė, maksima, „aukso pjūvis“, *savoir vivre* ir kt.) apibrėžimus ir išsamius jų paaiškinimus. Monografijoje yra daugoka naujovių, papildymų, originalių dalykų. Susidaro įspūdis, kad itin svarbios net pačios etikos pagrindams yra naujosios sąvokos, tokios kaip *elevacija*, *aretonomija*, *aretokratija*, *eupatija*, *etikalogas* (pastarasis gal be reikalo knygoje rašomos iš didžiosios raidės).

Regis, reikšmingiausia vis dėlto yra *elevacijos* sąvoka. Ji leido kurti pavyzdinio dorybingo charakterio aprašą. Būdvardis *elevacinė* pavartotas savitos etikos atmainos nusakymui. Mat pati sąvoka etika be pažyminio vertybiniu atžvilgiu yra beskirtė. Tik su pažyminiu galima jos kvalifikacija. Lotynų kalbos žodis *elevacija* veikale pavartotas augimo, kilimo, plėtotės, tobulėjimo prasmėmis, ir jis tiksliai nusako teikiamos etikos pobūdį, siekius, užmojus. Apibendrintai tiktų sakyti, kad elevacinė etika – asmens ir turinčios vertę visuomenės gyvenenos teorija, pateikta abstrakcijų, imperatyvų, maksimų derme.

Kartais terminą elevacija autorius vartoja, apibrėždamas *gėrio* sąvoką. Iki tol daugelyje etikos tekstų vengta šios sąvokos apibrėžimo, tenkintasi tik jos aptarimais, kuriuos nei įsiminti, nei persakyti beveik neįmanoma. Ją pirmasis lakoniškiau ir solidžiau apibrėžė E. Fromas. Jo pateiktą *gėrio* sąvokos apibrėžimą (žr. Fromm, E. (2008). *Žmogus sau*. Kaunas: Verba vera, p. 30) autorius patikslino įvesdamas elevacijos sąvoką vietoje kontraversiško „žmogaus galių vystymo“; gautoji apibrėžtis priimtina be išlygų ar polemikų.

Ant aptariamąs knygos viršelio yra prierašas, nurodantis knygos tekstų įtraukimą į „Lituanistikos“ bazę. Tai jau rodo šio kūrinio pripažinimą. Tikrai iki platesnės jos sklaidos tikriausiai teks dar ilgokai laukti. Čia verta paminėti tokį pavyzdį. Vokiečių psichologo Frico Riemano knyga „*Pagrindinės baimės*

formos“ Vokietijoje buvo pastebėta ir įvertinta tik po devintojo jos leidimo (ši knyga išversta ir leidyklos „Alma littera“ išleista lietuvių kalba 2004 m.). Pas mus dėl kultūrinių ypatumų knygai „Elevacinė etika“ gali prireikti dar daugiau leidimų, kol ji bus deramai įvertinta ir išplatinta. Tai pagrįsta rimtomis priežastimis. Pirma, didelė dalis žmonių iki tol etiką pagrįstai laikė pakrika nebrandžia disciplina, neturinčia tvirtų pamatų, nepajėgiančia daryti įtakos asmens sąmonei ir elgsenai. Antra, etiką įstengė sėkmingai pavaduoti, nustelbti, išstumti psichologija, įgijusi didžiulį populiarumą ir tarsi tam tikrą gydomąją galią. Tik dabar ėmė aiškėti, kad moraliai degradavusių ar neišsilavinusių žmonių nepagydyti jokiais psichologijos ar psichoterapijos priemonėmis.

Apžvelgiamoje knygoje imtasi gvildinti ir plėtoti gilios polemikos vertą ir itin sudėtingą asmens (žmogaus, personos, individo) kokybės sąvoką ir turinį. Pripažintina, kad recenzuojamoje knygoje tam tikra prasme esama išplėtos asmens kokybės koncepcijos, tik kyla klausimas, ar ta koncepcija bus priimta platesnio visuomenės rato. Pažymėtinas ir autoriaus pateiktas „Kokybės grandinės“ modelis (11.3.2 pav.), apimantis asmens, visuomenės, valdžios, valstybės ir gyvenimo kokybės posistemes. Šios recenzijos autorius „Kokybės grandinės“ modelį siūlytų papildyti dar bent dviem – veiklos (verslo) tobulumo ir produktų (prekių, paslaugų, intelekto produktų) kokybės - posistemėmis.

Ant aptariamo leidinio viršelio yra ir kitas priedas, kuriame užsimenama apie tautinės idėjos dalyką. Kadaisė italų istorikas de Sanktis (N. Makiavelio rinktinių raštų leidinio pratarinėje) samprotavo: *Esama tautų tingių ir bevaisių, nepaliekančių istorijos tėkmėje žymesnio pėdsako. Istorinės tautos – tos, kurios pasireiškė žmonijos raidoje, ar, kaip kadais sakydavo, žmonių rūšies tapsme.<...> Tautos tampa didžiomis per dorybę ir ryžtą, per proto lavumą ir tvirtybę, kurie nulemia charakterį ir moralines išgales.* Pažymėtina, kad tautinė idėja būtiniausiai reikalinga kuriant projektą „Lietuva 2030“.

Škotų filosofas A. Fergiusonas žmonijos istoriją suskirstė į laukinumo, barbarybės ir civilizacijos epochas. Civilizacijos epocha gal nėra paskutinė (juk turėtų būti ir kita, aukštesnio lygmens, epocha). Galbūt tai epochai tiktų elevacinės epochos pavadinimas, reiškiantis civilizacijos pakilimą į dar aukštesnį lygmenį, pagrįstą nepažeidžiamu dorybės, lygybės, proto, santarvės, bendražmogiškų vertybių buvimu aukščiau.

Monografijos reikšmė studijoms ir praktikai. Visuose švietimo lygmenyse – nuo mokyklinio iki universitetinio – etinės krypties disciplinos yra, bet jos lyg pavienės, pasirinktinės, apskritai apibūdinant neretai laikomos antraeilėmis. Vadybos vadovėliuose etiniai dalykai glaustai paminimi, tačiau sistemiškumo

pasigendama tarsi tai būtų savaime suprantamas, paprastas ir akivaizdus dalykas,. Kita vertus, šalies moralinė būklė apskritai vertintina tik kaip patenkima, o dalis apžvalgininkų vertina ją kaip prastą. Šalies socialinės būklės rodikliai, pavyzdžiui, nusikalstamumas, eismo nelaimės, korupcija, savižudybės, emigracija ir daugelis kitų, verčia manyti, kad šalies gyventojų moralinis - etinis švietimas, lavinimas, ugdymas įvairiais būdais gerintini. Žinia, šioje srityje daugiau galėtų ir privalėtų nuveikti mokykla, mokytojai, dėstytojai. Bet gal nemažai įstengtų nuveikti organizacijų vadovai, politikos lyderiai, neišskiriant nė aukščiausio rango valstybinės valdžios vykdytojų. Esant tokiai situacijai bręsta mintis ar požiūris apie šalies raidos vizijos neapibrėžtumą ar net tokios vizijos kaip idėjinio vaizdinio stygių. Tačiau visuomeninė (ar tautinė) plotmė vargu ar būtų gyvybinga be asmenybinės. Tas asmenybinis monografijos aspektas, regis, tvirtesnis ir platesnis nei socialinis. Kita vertus brandesnės ar pažadintos sąmonės asmenys turėtų atrasti tvirčiausių motyvų nuodugnai monografijos studijai ir dėmesingam jos turinio įsisavinimui.

Knygos skyrius „Gyvenimo etika“ plačiajam skaitytojų ratui turėtų būti įdomiausias, kadangi jame teikiami atsakymai į bene svarbiausius būties klausimus - tai tarsi rinktinės taisyklės ar paliepimai. Šiame skyriuje talpinami ir svarbiųjų etikos kategorijų – gėrio, dorybės, blogio, ydos – apibrėžimai, kurie buvo autoriaus suformuluoti ir subrandinti per keliolika darbo metų. Paskutiniuose knygos skyriuose elevacinės etikos doktriną siekiama pritaikyti skirtingose žmogaus būties srityse, o būtent – švietimo, komunikacijos, verslo, vadybos, politikos, meno srityse ir net ieškant autentiškos laimės. Naujovių esama ir šiuose tarsi baigiamuosiuose kūrinių skyriuose. Išdėstyti bei aptarti skyrių visumą ar bent daugumą jų nėra šios recenzijos uždavinys. Reikšminga yra pastebėti, kad autorius randa dvi laimės formas: psichologinę ir etinę. Šios formos žinotinos išsilavinusiam žmogui.

Monografijoje nesama polemikos ar konfrontacijos nei su religija, nei su filosofija. Nuo jų atsiribojama, paskelbiant surašytąją teoriją kaip praktišką, tikrovišką, žemišką dalyką, kurio tikslas – brandi asmenybė, turinti tvirtą ir skaidrią pasaulėžiūrą ir dar daugiau – gyvenimo kloties metodiką. Tai turėtų būti priimtina asmenims su įvairiausiomis pažiūromis, tikėjimu ar nuostatomis. Veiksnaus moralinio auklėjimo stygius dažnokai pastebimas net aukštesnio kultūrinio išsivystymo šalyse, o neretai nutinka, kad minėtas stygius žlugdo žmonių likimus ir/ar sukelia nuožmias priešpriešas. Reikalinga bendra, tvirta ir sutaikanti etika, kurios esmė - didžiausia pagarba gyvybei. Tokią etikos atmainą tarsi ir siekta sukurti. Juk iki šiandien gaji pažiūra, jog esą žmonija

linkusi būti nešama vėjo bet kur, o istorinių procesų valdyti neįmanoma. Kitu požiūriu teigiama, kad toks nukrypimas pražūtingas, kad gėrio kultūrą privalu diegti, plėtoti, skleisti visomis išgalėmis ir priemonėmis.

Monografijos logiškumas, metodiškumas, emocingumas, stilius ir vaizdumas. Per visą monografijos tekstą driekiasi pakankamai nuoseklus logiškumas. Vienąsyk apibrėžus gėrio sąvoką, tolesnės terminų, kategorijų, sąvokų apibrėžtys be nukrypimų išvedamos iš pagrindinės. Nepavyko aptikti ryškesnių logikos, nuoseklumo ar argumentavimo spragų. Pastebėtina, kad monografijos autoriui teko spręsti sunkokus metodologinius uždavinius. Pavyzdžiui, koku būdu atsikratyti plačiausiai net Vakarų kultūroje, taigi ir etikoje, paplitusio reliatyvizmo, o kita vertus, išvengti ne mažiau klaidaus ir pretenzingo absoliutizmo? Regis, rasta vienintelė reali alternatyva – dialektinis metodas, kuris apima ir reliatyvizmą, ir absoliutizmą, o be to, yra sutinkama su vadinamąja Aristotelio vidurio doktrina.

Monografijoje daug dėmesio ir vietos skiriama emociniams kultūros, proto, sielos dėmenims. Emocinė kultūros dalis turi įtakos moralei ir etikai, netgi protui. Jeigu yra taip, tai tekstas reikalauja ypatingos leksikos – kruopščiausiai atrinktų žodžių ir apskritai stilistinių figūrų įvairovės. Autoriaus pastangos šioje srityje jaučiamos, o galiausiai lieka malonus išpūdis ir suvokimas, kalbant apie didžiules lietuvių kalbos galimybes. Monografijos tekste patalpintos beveik trys dešimtys įdomių paveikslų, kurių dauguma parengti autoriaus. Pabrėžtina, kad tokios ar panašios tematikos tekstuose paveikslas (brėžinys, schema, grafikas, modelis) yra labai retas dalykas. Bet leidinyje pateikti autoriniai paveikslai – tikrai vertingos priemonės, palengvinančios vaizdumo ir dėstomų dalykų esmės bei sąsajų suvokimą. Ir dar pastebėtina – teksto puslapiai nėra „aklinai“ užpildyti; esama paryškinimų, pasvirusio šrifto, svarbiausi apibrėžimai ir glausti posakiai yra įrėminti ir sunumeruoti, esama neužpildytų teksto plotelių. Tai nėra smulkmenos, nes tie elementai palengvina teksto skaitymą, nenuvargina regos. Tačiau, kita vertus, nėra tokių ir tiek teksto „išgražinimų“, kad būtų blaškomas dėmesys ar perkrauta techninėmis make-tavimo detalėmis.

Teigtina, kad ir recenzijos pradžioje minėto Įstatymo dvasia tai patvirtina, kad aukštosiose mokyklose profesinis parengimas ir etiškai atsakingos asmenybės išugdymas neturi būti supriešinami – jie privalo sudaryti neišardomą vienvė. Mat jei nustelbia profesinis rengimas, universitetas tampa profesine technikos mokykla, nes mokslas irgi yra profesija. Jei universitetuose apskritai atmetamas moralinio – etinio mokymo komponentas ar jis yra neveiksmingas, tenka sulaukti neigiamų pasekmių. Kai šalies aukštosiose mokyklose

nėra solidaus etinio komponento rengiant įvairių sričių specialistus, ilgainiui visuomenėje pasireiškia neigiami reiškiniai (savanaudiškumas, abejingumas, korupcija, kyšininkavimas ir kt.), kurie perauga į organinę būseną ir nėra taip parastai įveikiami.

Recenzentas įsitikinęs, kad atsitiktinai atsivertęs bet kurį pristatomos G. Beržinsko knygos „*Elevacinė etika*“ puslapį, Skaitytojas ras kruopščiai nu-
gludintą mintį, tinkančią Jo gyvenimo keliui, kuris grįstas kuo nors tvirtesniu, aukštesniu ir tvaresniu nei manyta iki šiol. Šis kūrinys turėtų tapti parankine knyga kiekvienam siekiančiam tobulėti inteligentui, šviesuoliui, lyderiui, vadovui, mokslininkui, ugdytojui, studentui ir moksleiviui.

Pabaigoje - keletas iš recenzuojamos knygos vertų pacituoti glaustų posakių (žr. pristatomo kūrinio 18 p.):

Dorybės išmanymas skatina mus dorybingai elgtis.

Gyvenimo prasmė – tai veiklos siekis, planas, tikslas ar užmojis, reikšmingas pažinimo ir gėrio kultūros plėtotei.

Gyventi privalu paprastai, nepriklausomai, didžiadvasiškai, atsakingai.

Be moralinio didingumo nėra nei didžio žmogaus, nei gyvenimo pilnatvės.

Nėra svarbesnio ir labiau drąsą žadinančio dalyko už nenuginčijamą žmogaus sugebėjimą tobulėti per sąmoningas savo paties pastangas.

Sėkmės kelias – eiga nuo vienos nesėkmės prie kitos neprarandant entuziazmo.

Recenzuojama monografija yra reikšmingas ir inovatyvus kūrinys, vertas jį pateikti ir anglų bei rusų kalbomis.

The guide for elevating of mature personality

Juozas Ruževičius

SUMMARY

The monograph “*Elevate Ethics: a Doctrine for Morality*” written by professor at Management Department of Vilnius University Gediminas Beržinskas has been reviewed in the paper. The monograph deals with complicated issues of fundamental ethics and its implication in various fields of human activity. There are several notable innovations and entirely new notions, for instance aretonomy, elevatic, eupathy, ethicologue, aretothymic and so on. There one could find ample chapter on stratification of society based on moral stages of human beings. The problem of man’s quality had been elucidated in the other chapter and three indices of this quality had

been described. The more precise definitions of good, virtue, evil, and vice had been elaborated. These definitions helped to create almost new kind of ethics, namely – elevatic one.

The other distinctive feature of the monograph is total orientation to personal development of the manager, the student and/or of rank and file reader. New ethical typology of persons had been offered in parallel with psychological and/or sociological typologies. Exemplary virtuous type of character had been prepared (it had been named as elevatic) and carefully grounded. There are three notable features of this character, namely – responsibility, creativeness, and fortitude, but overall orientation should be to superego, which consists of the ideal and conscience.

The conclusion is made that the writing represents remarkable progress in fundamentals of ethics, and ought to be used in universities and colleges as coercive subject on aim of improving the overall quality of education in Lithuanian schools. The main idea of this kind of ethics is probably the higher quality of men which could be achieved through the persistent and lasting learning of the subject. Furthermore, the treatise gives the ideas of creating the society of harmony and prosperity.

The monograph “*Elevate Ethics: a Doctrine for Morality*” eventually might be helpful in education of new generation for country, and presumably will help to improve the overall morale of the country. Yet there are such novelties in monograph which may not be receptive to everybody.

INFORMACIJA APIE AUTORIŲ

Juozas Ruževičius

Vilniaus universiteto Ekonomikos fakulteto Vadybos katedros profesorius, VU Tarptautinio verslo mokyklos profesorius, verslo konsultantas, daugiau kaip 400 mokslo straipsnių ir 9 knygų vadybos tematika autorius. Europos kokybės mokslų akademijos EAQS Mokslo tarybos narys, Kokybės profesionalų Tarptautinės gildijos tikrasis narys, Europos kokybės universitetų tinklo EUN.TQM Akademinės ir mokslo tarybos narys. Mokslinių interesų sritys – intelekto produktų kokybės vadyba, organizacijų veiklos kokybės tobulinimas, visuotinės kokybės vadyba, studijų kokybė, kokybės vadybos sistemų veiksmingumas, organizacijų kokybės, tvarios plėtros, aplinkosaugos ir socialinės atsakomybės vadyba.